

Stručna posjeta članova Povjerenstva za rano otkrivanje raka debelog crijeva Ministarstva zdravstva Republike Hrvatske Svit Centru u Ljubljani

Renata Kutnjak Kiš¹, Nataša Antoljak²

¹*Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije*

²*Hrvatski zavod za javno zdravstvo*

Sažetak:

Sa ciljem razmjene iskustava i boljeg upoznavanja s organizacijom, koordinacijom i evaluacijom skrining programa za rano otkrivanje raka debelog crijeva Republike Slovenije, a zahvaljujući susretljivosti dr.med. Jožice Maučec Zakotnik, predstojnice Centra za promociju zdravlja i kontrolu kroničnih bolesti (Center za krepitev zdravja in obvladovanje kroničnih bolezni) Instituta za zaštitu zdravlja Republike Slovenije (Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije) te voditeljice Svit Centra (Odelek Svit), dr.med. Dominike Novak Mlakar, u mjesecu rujnu 2011. godine, 4 članice Povjerenstva za rano otkrivanje raka debelog crijeva MZ Republike Hrvatske i jedna predstavica županijskih koordinatora, bile su u stručnoj posjeti Zavodu za zaštitu zdravlja Republike Slovenije u sklopu kojeg djeluje centar Svit koji koordinira Program za rano otkrivanje raka debelog crijeva Republike Slovenije. Čitateljima Hrvatskog časopisa za javno zdravstvo prenosimo dio informacija s kojima smo se upoznali tijekom ove posjete, a voditeljici Svit programa i njezinom stručnom timu zahvaljujemo na gostoprimstvu i spremnosti da svoje vrijeme, stručno znanje i iskustvo podijele s nama.

U uvodnom dijelu posjete, s organizacijom programa, rezultatima i radom Svit centra nas je upoznala dr.med. Dominika Novak Mlakar, spec. javnog zdravstva. Nakon toga smo razgledali odjele Svit Centra – pozivni centar, poštanski terminal i centralni laboratorij u kojima je ukupno zaposleno 17 osoba. U nastavku posjete, Tomaž Podobnik, dipl. inf. nas je upoznao s funkcioniranjem i mogućnostima informatičke programske podrške. Stručna je posjeta završila prezentacijom jednog segmenta promocije programa Svit. Naime, tog su dana u povodu obilježavanja Međunarodnog dana starijih osoba u Cankarjevom domu u Ljubljani bili organizirani različiti sadržaji za osobe starije životne dobi u sklopu kojih je bio predstavljen Program za rano otkrivanje raka debelog crijeva.

Tom smo prigodom posjetili info pult programa Svit na kojem su posebno educirani studenti medicine promovirali ovaj program starijoj populaciji.

Cijeli rad:

Sa ciljem razmjene iskustava i boljeg upoznavanja s organizacijom, koordinacijom i evaluacijom skrining programa za rano otkrivanje raka debelog crijeva Republike Slovenije, a zahvaljujući susretljivosti dr.med. Jožice Maučec Zakotnik, predstojnice Centra za promociju zdravlja i kontrolu kroničnih bolesti (Center za krepitev zdravja in obvladovanje kroničnih bolezni) Instituta za zaštitu zdravlja Republike Slovenije (Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije) te voditeljice Svit Centra (Odelek Svit), dr.med. Dominike Novak Mlakar, u mjesecu rujnu 2011. godine, 4 članice Povjerenstva za rano otkrivanje raka debelog crijeva MZ Republike Hrvatske i jedna predstavica županijskih koordinatora, bile su u stručnoj posjeti Zavodu za zaštitu zdravlja Republike Slovenije u sklopu kojeg djeluje centar Svit koji koordinira Program za rano otkrivanje raka debelog crijeva Republike Slovenije. Čitateljima Hrvatskog časopisa za javno zdravstvo prenosimo dio informacija s kojima smo se upoznali tijekom ove posjete, a voditeljici Svit programa i njezinom stručnom timu zahvaljujemo na gostoprimstvu i spremnosti da svoje vrijeme, stručno znanje i iskustvo podijele s nama.

U uvodnom dijelu posjete, s organizacijom programa, rezultatima i radom Svit centra nas je upoznala dr.med. Dominika Novak Mlakar, spec. javnog zdravstva. Nakon toga smo razgledali odjele Svit Centra – pozivni centar, poštanski terminal i centralni laboratorij u kojima je ukupno zaposleno 17 osoba. U nastavku posjete, Tomaž Podobnik, dipl. inf. nas je upoznao s funkcioniranjem i mogućnostima informatičke programske podrške. Stručna je posjeta završila prezentacijom jednog segmenta promocije programa Svit. Naime, tog su dana u povodu obilježavanja Međunarodnog dana starijih osoba u Cankarjevom domu u Ljubljani bili organizirani različiti sadržaji za osobe starije životne dobi u sklopu kojih je bio predstavljen Program za rano otkrivanje raka debelog crijeva. Tom smo prigodom posjetili info pult programa Svit na kojem su posebno educirani studenti medicine promovirali ovaj program starijoj populaciji.

Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva je u Sloveniji započeo početkom 2009. godine, ciljanu populaciju čine osobe oba spola u dobi od 50-69 godina (oko pola milijuna osoba) koje imaju zdravstveno osiguranje u Republici Sloveniji, a pozivno razdoblje iznosi dvije godine. Tada je u tijeku bio 2. krug poziva. Kao metoda probira koristi se imunokemijski test uz centralno i automatizirano očitavanje na velikom automatu za populacijska mjerenja (smještenom u laboratoriju Svit centra) s kojeg rezultati automatski

odlaze u bazu podataka Svit programa. Osobe koje su ovlaštene za očitavanje (iako je ono automatizirano) i izdavanje nalaza, završile su posebnu edukaciju u cilju osiguravanja što veće kvalitete programa. Osobama s pozitivnim testom dogovara se kolonoskopija u jednom od 23 ovlaštena kolonoskopska centra (u sklopu državnih i privatnih klinika, ustanova i ordinacija). Patohistološke analize uzoraka oduzetih tijekom skrining kolonoskopija se obavljaju u samo tri ovlaštena patohistološka centra.

Program je organiziran na način da se ciljanoj populaciji najprije šalje pozivno pismo za uključivanje u program u kojem se osobu koja želi sudjelovati u programu moli da pošalje potpisanu izjavu o svojevremenom sudjelovanju u programu te popunjeni upitnik u kojem se traže podaci temeljem kojih se neke osobe isključuju iz programa (osobe koje su već oboljele od raka debelog crijeva ili je u tijeku dijagnostička obrada, osobe koje imaju upalne bolesti crijeva, osobe kod kojih je u ranijim kolonoskopijama odstranjen polip, osobe koje su u roku 3 godine imale kolonoskopiju uz uredan nalaz). Ako osoba ne odgovori na taj prvi poziv, nakon 2 mjeseca se šalje ponovni poziv. Ako ni tada nema odgovora, osoba je neodazvana, a ponovni poziv se šalje nakon dvije godine. Osobi koja pošalje potpisanu izjavu o dobrovoljnom sudjelovanju u programu (i nema kriterije za isključivanje iz programa), Svit Centar poštom šalje na kućnu adresu dva test kita. Ako osoba u roku mjesec dana ne pošalje testove s uzorcima stolice, šalje se ponovni poziv, te nakon toga još jedan nakon slijedećih mjesec dana. Potom se osoba smatra neodazvanom. Osobi koja je poslala testove s uzorcima stolice se nalaz (pozitivan ili negativan) šalje poštom u roku od 5 dana po primitku testova. Osobu čiji je nalaz negativan se informira da će ponovni poziv dobiti nakon 2 godine uz napomenu da se u međuvremenu javi svom liječniku u slučaju bilo kakvih problema koji bi upućivali na moguću malignu bolest crijeva. Kada se utvrdi pozitivan test, isti se dan pismenim putem obavještava izabrani liječnik te drugi dan osoba čiji je test pozitivan uz napomenu da se u roku 14 dana ponovno javi u pozivni centar Svit programa kako bi joj dogovorili termin kolonoskopije. U tom periodu sa izabranim doktorom se dogovara da li se kolonoskopija može obaviti ambulantno ili je potrebna hospitalizacija a ujedno izabrani liječnik daje osobi upute o pripremi za kolonoskopiju, te prema potrebi uputnicu za laboratorijske pretrage. Izabrani liječnik ujedno izdaje recept za Moviprep, sredstvo za čišćenje crijeva kojim su kolonoskopičari izuzetno zadovoljni a zadovoljni su i sami korisnici, no cijena mu je dosta visoka u usporedbi s ostalim sredstvima.

Ako se osoba s pozitivnim testom nakon 14 dana ne javi u Svit centar, 3. tjedan se šalje pismeni poziv, u slučaju neodaziva, četvrti tjedan se osoba kontaktira telefonom, a ukoliko se ni do tada ne uspostavi komunikacija, ponovno se kontaktira izabrani liječnik. Osim

informacije o osobama s pozitivnim testom, izabrani liječnici dobivaju jednom godišnje popis osoba kod kojih je imunokemijski test na okultno krvarenje u stolici bio negativan.

Za bilo kakvu informaciju o Svit programu, zainteresirane osobe se mogu javiti na besplatan telefon ili pak mogu svoje upite poslati na e-mail ili fax., a mogu se informirati i putem web stranice koja ima sadržaje namijenjene ciljanoj populaciji i zdravstvenim djelatnicima. Osobne posjete Svit centru su vrlo rijetke, a što je i razumljivo, obzirom da je Svit centar smješten u Ljubljani, kao i zbog činjenice da se stanovništvo o program može informirati i od drugih suradnika.

Naime, uz Svit Centar u promociji ovog programa djeluje i mreža brojnih suradnika. Pri Domovima zdravlja (ukupno ih je 60-tak) su jednom tjedno organizirane tzv. "Svitove točke" u kojima posebno educirane medicinske sestre stoje na raspolaganju zainteresiranim osobama za sve informacije vezane uz program Svit. U promociji još sudjeluju županijski Zavodi za javno zdravstvo – u organizaciji tzv "SVITOVIH DOGODKI", nevladine udruge, patronažne sestre (u nekoliko općina, ne sustavno), dodatno educirani studenti medicine, frizerski saloni, dobrovoljna vatrogasna društva, mediji te 17 ambasadora programa – muzičari, športaši, političari, "obični ljudi", pacijenti koji su imali pozitivna iskustva sa sudjelovanjem u programu i o tome žele javno govoriti. U gradovima i općinama, te za određeni segment ciljane populacije se organiziraju "SVITOVIM DOGODKIM" – javnozdravstvene akcije u kojima se koristi veliki model debelog crijeva kroz koji se može proći, a na kojem su zorno prikazane patološke promjene koje se mogu utvrditi na kolonoskopiji i koje mogu izazvati krvarenje u stolici. Takav model bio je izložen i u Cankarjevom domu u Ljubljani koji smo obišli na kraju našeg posjeta.

Prije odlaska u Cankarjev dom, gosp. Tomaž Podobnik nam je prezentirao informacijski program koji se sastoji od 3 sistema – pozivi-informacije, kolonoskopije, histološka analiza. Pri Svit Centru se nalazi server dok se kolonoskopičari i patolozi uključuju u program preko interneta (kriptiran system – https) kada upisuju nalaze. Svaki poziv, odnosno bilo kakva komunikacija koja se odvija u Svit centru se registrira u informacijskom programu koji pak signalizira potrebu za svim vrstama komunikacije.

Tijekom našeg posjeta Svit centru imali smo prilike dobiti još mnogo dodatnih informacija o njihovom programu, a ispred našeg Ministarstva zdravstva i Povjerenstva za provedbu programa ranog otkrivanja raka debelog crijeva upućen je poziv djelatnicima Svit centra za posjetu Republici Hrvatskoj kako bismo prezentirali naš Program za rano otkrivanje raka debelog crijeva.